

150 anys de la unificació d'Itàlia

Itàlia i Catalunya. Recepció i projecció culturals

A mitjan segle XIX es feien evidents a Europa els efectes de la industrialització, que potenciaren avenços tecnològics, millores en les comunicacions i el transport, l'augment significatiu de població en les ciutats i el desvetllament creixent del moviment obrer. Europa vivia un període de convulsió: a mesura que avançava el segle, s'hi afermava la cerca -promoguda sigui pel rebuig a governs estrangers sigui per la consciència d'identitat i un sentit profund de nació- d'un nou equilibri de poder, que acabaria per redefinir el mapa polític. En aquest context històric se situa el procés d'unificació italiana amb la proclamació de Víctor Manuel II com a rei del regne d'Itàlia el 1861, de la qual es compleixen ara els 150 anys.

La premsa barcelonina del moment se'n féu ressò. Encara que *Le mie prigioni* de Pellico hagués esdevingut obra de culte en determinats cenacles, no hi deixava d'haver opinions polaritzades. Enmig d'una Europa en eferescència, el *Diario de Barcelona*, *El Telégrafo* i *La Corona de Aragón* (amb canvi de capçaleres) es llençaren a una campanya d'informació ideològicament compromesa.

Aquesta mostra, que transcendeix la política i les relacions establertes amb territoris italians, vol palesar les relacions entre les dues entitats culturals, que al llarg dels segles han mantingut un flux constant de recepció i projecció, i ho fa amb un alt component literari i amb un toc musical: unes partícels manuscrites de Francesc Valls, autor de la *Missa Scala Aretina*; un llibre de registre manuscrit de les òperes italianes representades des dels inicis del Gran Teatre del Liceu i un dibuix original a tinta negra d'Enrico Caruso.

El periple literari s'inicia a l'època medieval. D'un recull miscel·lani amb textos historiogràfics sobre Sicília, es passa a la selecció d'un conjunt de manuscrits del segle XV, traduccions de textos -de Petrarca i Boccaccio, entre altres-, per arribar a l'encreuament que adreça part de la producció cap a la impremta.

Les edicions incunables reflecteixen el transvasament mutu: autors com Berlinghieri o Perotti, que incideixen en la nostra cultura; autors com Ramon Llull, Arnau de Vilanova o

Bernat de Granollacs, que tenen un lloc en els tòrculs de Venècia, de Milà o altres indrets; traductors italians, que ens acosten a clàssics, o obres que mostren vincles jurídics, comercials i socials.

S'han triat de la col·lecció *Toda peces il·lustratives dels segles XVI al XIX*, que abasten des d'originals de Boscà i Garcilaso i del *Lazarillo*, publicats a Itàlia, a traduccions castellanes de l'*Aminta* de Tasso o italianes del *Tirant*, i textos d'altres tipologies que conserven el caràcter d'amalgama.

El segle XX s'ha centrat en les traduccions de l'una a l'altra cultura sense oblidar la inclusió del popular *Pinocchio* o de la inquieta *Bruixa avorrida*.

La procedència dels fons és plural. A volums singulars de procedències també singulars, s'oposen aquelles col·leccions que mantenen una unitat temàtica: la col·lecció *Toda ja esmentada*, per exemple, de bibliografia espanyola a Itàlia, amb l'afegit de la bibliografia sarda, o la generada concretament a l'Alguer.

Joana Escobedo
Directora de la Unitat Bibliogràfica

Obres exposades –originals i reproduccions*

VITRINA 1 Segle XV: Manuscrits

-Albertano da Brescia. *De arte loquendi et tacendi*. En català.

Dins: Miscel·lània de textos morals en català (f. 42-52v). [S. XIV-XV].*

-Giovanni Boccaccio. *Corbaccio*.

Dins: Miscel·lània humanística, en italià. 1415.*

-Brunetto Latini. *Llibre del tresor*; traducció catalana de Guillem de Copons. València, 1418.*

-Giovanni Boccaccio. *Decamerone*; traducció en català. Sant Cugat del Vallès, 1429.*

-Francesco Petrarca. *Història de Valter e Griselda*; traducció catalana de Bernat Metge.

Dins: Miscel·lània de textos literaris en català (f. 30a-41b). [1a meitat s. XV].*

-Aristòtil. *Libri Ethicorum*; traducció llatina de Leonardo Bruno Aretino. 6 de setembre de 1472.*

-Angela da Foligno. *Llibre de les revelacions*.

Dins: Miscel·lània de textos de caràcter religiós en català (f. 8-94). Sant Jeroni de la Murtra. [Finals s. XV].*

-Antonio Beccadelli, dit el Panormita. *Lo libre dels fets e dits del gran rey Alfonso... trelladats de llatí en romanç per don Jordi Centelles*. [S. XV].*

VITRINA 2 Segle XV: Incunables

-Aristòtil. *Ètica a Nicòmac; Política; Econòmica*. [Llatí]. [Barcelona?]: Heinrich Botel, Georg vom Holtz i Juan Planck, ca. 1473].*

-Niccolò Perotti. *Rudimenta grammatices*. Tortosa: Pere Brun i Nicolaus Spindeler, 16 juny 1477.*

-Ramon Llull. *Ars generalis ultima; Logica brevis et nova*. Venècia: Philipo di Pietro, 13 novembre 1480.*

-Quint Curci Ruf. *Historiae Alexandri Magni*. [Català]. Barcelona: Pere Posa i Pere Brun, 16 juliol 1481.*

-Francesco Berlinghieri. *Geographia*. [Florència: Nicolò di Lorenzo, ant. a setembre 1482].*

-Arnau de Vilanova. *Breviarium practicae medicinae*. Milà: Christoph Valdarfer, 26 abril 1483.*

-Cristòfor Colom. *Carta sobre el descubrimiento*. [Llatí]. [Roma: Stephan Planck, post. a 29 abril 1493].*

-*Llibre del consolat de mar*. Barcelona: Pere Posa, 14 juliol 1494.*

-Bernat de Granollacs. *Lunarium ab anno 1500 ad annum 1550*. [Italià]. Venècia: Giovanni Battista Sessa, 10 gener 1499.*

VITRINES 3 i 4 Segles XVI-XIX: Obres de la Col·lecció Toda

-Joan Boscà. *Las obras de Boscan y algunas de Garcilasso de la Vega*. [Roma]: M. Antonio de Salamanca, 1547.

-*La vida de Lazarillo de Tormes y de sus fortunas y aduersidades*. Milan: por Jacobo Maria Meda, ad instanza de Antioño de Antoni, 1587.

-Torquato Tasso. *Aminta*. Traduzido de italiano en castellano por don Iuan de lauregui. Roma: Estevan Paulino, 1607.

-Joanot Martorell. *Della historia dell'inuitiss. caualliero Tirante il Bianco*. Tradotta di nuouo dalla lingua spagnuola nella italiana per M. Lelio Manfredi. Venetia: appresso Lucio Spineda, 1611. 3 vol. Part 2 i 3.

-Ludovico Melzo. *Reglas militares del cauallero Melzo sobre el gouierno y seruicio de la caualleria*. Traduzidas de italiano en español por el doctor Galderico Galí. Milan: Iuan Baptista Bidelo, 1619.

-Nicolás Antonio. *Bibliotheca Hispana, sive Hispanorum, qui usquam unquamve sive Latinà sive populari sive alià quavis lingua scripto aliquid consignerunt notitia...* Roma: Nicolaus Angelus Tinassius, 1672. 2 vol. Vol. 1.

-Hernando Colón. *Historie del signor D. Fernando Colombo: nelle quali s'ha particolare & vera relatione della vita e de' fatti dell'ammiraglio D. Christoforo Colombo suo padre e dello scoprimento ch'egli fece dell'Indie Occidentali dette Mondo Nuouo...* Nuouamente di lingua spagnuola tradotte nell'italiana dal sign. Alfonso Ulloa. Venetia: il Prodocimo, 1709.

-Cristoforo Tentori. *Saggio sulla storia civile, politica, ecclesiastica e sulla corografia e topografia degli stati della Repubblica di Venezia: ad uso della nobile e civile gioventù*. Venezia: appresso Giacomo Storti, 1785-1790. 12 vol. Vol. 1.

-Lorenzo Hervás y Panduro. *Arithmetica delle nazioni e divisione del tempo fra l'orientali*. Cesena: Gregorio Biasini all'insegna di Pallade, 1786.

-Miguel de Cervantes Saavedra. *Vita e avventure di Don Chisciotte della Mancia*. Traduzione di Lorenzo Franciosini. Milano: G. Truffi e Comp., 1832-1833. 8 vol., relligats en 4.

-Giovanni Spano. *Ortografia sarda nazionale, ossia, Gramatica della lingua logudorese paragonata all'italiana*. Cagliari: Reale Stamperia, 1840. 2 vol. Vol. 1.
-Eduard Toda. *La poesia catalana a Sardenya*. Barcelona: La Il·lustració Catalana, [1888].

-Eduard Toda. *Bibliografia espanyola d'Itàlia: dels orígens de la impremta fins a l'any 1900*. Castell de Sant Miquel d'Escornalbou: [l'autor], 1927-1931. 5 vol. Vol. 1 i 2.

VITRINA 5 Música

-Francesc Valls. *Scala Aretina*: missa a 11. 1702. 22 partitels-manuscrites.
-*Óperas ejecutadas en el Gran Teatro Liceo, desde su apertura 17 Abril 1847 hasta 1892*. 132 p. manuscrites.
-Enrico Caruso. Dibuix original a tinta negra amb dedicatòria autògrafa. Barcelona, 1904. [1] f.

VITRINA 6 Segle XX

Traduccions italianes, a tall d'exemple, d'obres de:

Pere Calders, Roser Capdevila i Enric Larreula, Salvador Espriu, Ramon Llull, Ausiàs Marc, Miquel Martí i Pol, Quim Monzó, Maria Antònia Oliver, Miquel de Palol, Joan Perucho, Josep Pla, Baltasar Porcel, Carme Riera, Mercè Rodoreda, Montserrat Roig, Joan Salvat-Papasseit, Jacint Verdaguer...

Traduccions catalanes, a tall d'exemple, d'obres de:

Italo Calvino, Domenico Cavalca, Carlo Collodi, Dante Alighieri, Dario Fo, Carlo Goldoni, Brunetto Latini, Giacomo Leopardi, Niccolò Machiavelli, Alessandro Manzoni, Pier Paolo Pasolini, Cesare Pavese, Francesco Petrarca, Luigi Pirandello, Emilio Salgari, Antonio Tabucchi, Susanna Tamaro, Giuseppe Tomasi di Lampedusa...

Biblioteca de Catalunya

Carrer de l'Hospital, 56

08001 Barcelona

Tel. 93 270 23 00

Fax 93 270 23 04

E-mail bustia@bnc.es

<http://www.bnc.es>

150 anys de la unificació d'Itàlia

Itàlia i Catalunya. Recepció i projecció culturals

Del 17 de març
al 10 d'abril de 2011

Horari de l'exposició:

De dilluns a divendres, de 9 a 20 h

Dissabtes, de 9 a 14 h

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Instituto
Italiano de
Cultura de
Barcelona

1861 > 2011 >>
150° anniversario Unità d'Italia